

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра трудового, екологічного та аграрного права

Н. Р. КОБЕЦЬКА

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ:
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ЗАВДАННЯ**

**для підготовки до семінарських (практичних) занять
студентів денної форми навчання
ОП «Право» спеціальності 081: Право**

Івано-Франківськ
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
2022

УДК 349.6(477)(075.8)

*Рекомендовано до видання вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 2 від 3 листопада 2022 року)*

Рецензенти:

*Мироненко І. В., доктор юрид. наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

*Данилюк Л. Р., кандидат юрид. наук, доцент, кафедри трудового, екологічного та
аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

Кобецька Н. Р.

K55 Екологічне право України : методичні вказівки і завдання для
підготовки до семінарських (практичних) занять студентів
денної форми навчання ОП «Право» спеціальності 081 : Право.
Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т
ім. В. Стефаника, 2022. 32 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану підготовки здобувачів освітнього ступеня бакалавр навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Екологічне право України». В посібнику викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшить підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольних питань для перевірки знань, практичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.09.2022.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

УДК 349.6(477)(075.8)

ЗМІСТ

Передмова.....	4
<i>Семінарське заняття № 1. Тема: Екологічні права та обов'язки громадян України.....</i>	7
<i>Семінарське заняття № 2-3. Тема: Правові засади управління в галузі охорони довкілля.....</i>	9
<i>Семінарське заняття № 4. Тема: Економічний механізм забезпечення охорони довкілля. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.....</i>	12
<i>Семінарське заняття № 5. Тема: Правове регулювання поводження з відходами.....</i>	15
<i>Семінарське заняття № 6-7. Тема: Правовий режим охорони і раціонального використання надр.....</i>	17
<i>Семінарське заняття № 8-9. Тема: Правовий режим охорони і раціонального використання лісів та інших об'єктів рослинного світу.....</i>	20
<i>Семінарське заняття № 10-11. Тема: Правовий режим охорони і раціонального використання вод.....</i>	23
<i>Семінарське заняття № 12. Тема: Правовий режим охорони і раціонального використання тваринного світу.....</i>	25
<i>Семінарське заняття № 13. Тема: Правовий режим охорони атмосферного повітря.....</i>	28
<i>Семінарське заняття № 14. Тема: Правовий режим екологічної мережі України. Правовий режим природно-заповідного фонду України.....</i>	30

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні людство досягло такого рівня розвитку, коли практично будь-яка дія людини спричинює вплив на навколишнє природне середовище. Тому головне завдання екологічного права – сприяти вирішенню проблем охорони довкілля. Екологічне право регулює широке коло суспільних відносин, які виникають в процесі взаємодії природи і суспільства, і служить забезпеченню найбільш ефективного, раціонального використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища як умови життєдіяльності людини.

Застосування екологічного законодавства в умовах екологічної та економічної кризи, переходу до ринкової економіки є дуже складним завданням і одним з основних, відповідальних напрямків роботи правоохоронних органів. Без кваліфікованих спеціалістів в галузі охорони і використання довкілля нам навряд чи справитись з екологічними проблемами. Підготовка юристів-екологів повинна стати одним з пріоритетних напрямів у природоохоронній діяльності держави на сучасному етапі. Важливо, щоб випускники вищих юридичних закладів володіли необхідними знаннями у галузі правової охорони довкілля в рамках сучасного екологічного права.

Вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право України» спрямоване на формування у студентів еколога-правового світогляду, еколога-правового мислення, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту екологічних прав людини, забезпечення екологічного правопорядку, формування умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації екологічної правосуб'єктності учасників екологічних правовідносин, правильного застосування норм екологічного законодавства. Матеріал курсу «Екологічне право України» базується на теоретичних знаннях, отриманих під час вивчення теорії держави і права, конституційного, адміністративного, цивільного права і є у свою чергу основою для вивчення аграрного і земельного права, а також екологізованих норм господарського, фінансового та деяких інших галузей права. Предметом навчальної дисципліни є однойменна галузь права та законодавства, а також практика реалізації відповідних норм різноманітними суб'єктами.

Результатом вивчення навчальної дисципліни є набуття:

- *загальних компетентностей:*
  - здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних ресурсів;
  - здатність застосовувати закони формальної логіки в процесі інтелектуальної діяльності;
  - знання та розуміння предметної галузі екологічного права та усвідомлення соціальної значущості своєї майбутньої професії;
  - знання та розуміння наукової еколога-правової термінології;
  - вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати в команді колег за фахом;
  - здатність приймати неупереджені та мотивовані рішення, визначати інтереси та мотиви поведінки інших осіб, примирювати сторони з протилежними інтересами.
- *фахових компетентностей:*
  - знання засад і доктрини екологічного права;
  - знання змісту базових інститутів екологічного права України;
  - навички реалізації та застосування норм екологічного права, вміння застосовувати знання у практичній діяльності при моделюванні правових ситуацій;
  - здатність аналізувати еколога-правові проблеми та формувати правові позиції з відповідних питань;
  - навички логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення;

- навички консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту і забезпечення прав і інтересів громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища;

- навички самостійної підготовки проектів актів правозастосування у відносинах охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки та раціонального природокористування.

• *програмних результатів навчання:*

- здатність продемонструвати знання та розуміння змісту правових понять та категорій, базових для даної галузі права;

- здатність продемонструвати знання та розуміння структури та основних елементів правового механізму охорони довкілля;

- здатність продемонструвати знання та розуміння правового механізму забезпечення екологічної безпеки;

- здатність продемонструвати знання та розуміння правового режиму раціонального використання та охорони природних об'єктів та їх ресурсів;

- вміння давати юридичну кваліфікацію відносинам, пов'язаним з охороною довкілля та раціональним використанням і охороною природних об'єктів та їх ресурсів.

Основою підготовки до занять виступають навчальні підручники та посібники, які є загальними для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019.

2. Екологічне право : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2013. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE.pdf>.

3. Краснова М. В., Краснова Ю. А. Екологічне право України. Загальна частина : підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. URL: http://dglip.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/9188/1/Krasnova_Ecologichne%20pravo.pdf.

4. Костицький В. В. Екологічне право України : підручник. Дрогобич : Коло, 2012.

5. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008.

6. Кобецька Н. Р. Екологічне право України : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. URL: https://yurincom.com/files/content/Ecolog_Pravo.pdf.

7. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2014.

8. Малишева Н. Р., Єрофєєв М. І. Науково-практичний коментар Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Харків : Право, 2017. 416 с.

Відповідно до навчального плану навчальна дисципліна «Екологічне право України» включає лекції, семінарські (практичні) заняття та самостійну роботу студентів. Даний посібник покликаний допомогти студентам у процесі вивчення «Екологічного права України», зокрема при підготовці студентів до семінарських (практичних) занять.

До тем, винесених на розгляд на семінарських (практичних) заняттях, поданий детальний перелік питань, які будуть розглядатись на занятті, перелік контрольних питань, що носять більш конкретний, деталізований характер, передбачають здійснення узагальнення чи навпаки конкретизації окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення норм, і забезпечують більш глибоке засвоєння теми.

До тем також включені практичні завдання двох типів:

1. Практичні завдання у формі аналізу судових справ, котрі передбачають аналіз справи за схемою:

- 1) стислий виклад суті позовних вимог;
- 2) короткий аналіз аргументів сторони 1;
- 3) короткий аналіз аргументів сторони 2;
- 4) обґрунтування рішення суду (окремо по кожній судовій інстанції, якщо справа пройшла кілька етапів судового розгляду);
- 5) остаточний результат судового розгляду справи;
- 6) правова позиція (позиції) Верховного Суду (якщо йдеться про справу, що розглядалась Верховним Судом) у цій справі, що стали обов'язковими для судової практики.

2. Ті, що передбачають юридичний аналіз відносин, кваліфікацію юридичних фактів, що мали місце. При їх вирішенні насамперед необхідно проаналізувати коло відносин, які склалися, та вибрати правові норми, що підходять для врегулювання в даному випадку. Вибравши норму, слід переконатись в її чинності та аутентичності тексту, перевірити межі дії, щоб впевнитись, що саме вона (чи кілька норм), стануть нормативною підставою правової кваліфікації. В процесі аналізу норми відбувається також її тлумачення, з'ясування змісту з урахуванням вивчених теоретичних положень. Правова кваліфікація представляє собою юридичну оцінку всієї сукупності фактичних обставин справи шляхом віднесення конкретного випадку до сфери дії певних юридичних норм. *Відповідь – вирішення практичних завдань повинна бути максимально повною, обґрунтованою, з посиланням на конкретні статті нормативно-правових актів та визначенням можливих варіантів вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.*

У письмовому (електронному) вигляді повинні бути виконані контрольні і практичні завдання. Виконані завдання стануть предметом перевірки підготовки до заняття на початку занять чи в процесі відповідей студентів. Невиконання письмово відповідних завдань означає незадовільну підготовку до заняття.

СЕМІНАРСЬКІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (2 год.)

ТЕМА. ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Екологічні права становлять нову групу прав, які вперше були зафіксовані в Україні Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» у 1991 році. Також вперше в новій Конституції України 1996 року основні з цих прав набули конституційного характеру.

В процесі підготовки теми слід, насамперед, визначити, ознайомитись і проаналізувати правові норми міжнародного і внутрішнього характеру, що закріплюють екологічні права та обов'язки громадян, їх особливості, розвиток законодавчого регулювання відповідної групи відносин. Характеристика системи екологічних прав і обов'язків повинна базуватись саме на аналізі правових норм, що їх регулюють.

Аналізуючи окремі екологічні права громадян, основну увагу треба приділяти механізмам їх реалізації і захисту. Зокрема, доцільно уявити, яким чином, виходячи з діючого законодавства можна обґрунтувати і захистити своє право на безпечне довкілля, які інші екологічні права можуть бути задіяні в цьому випадку. Аналогічно слід давати характеристику іншим екологічним правам, акцентуючи увагу на практичних механізмах їх реалізації.

Питання для обговорення:

1. Міжнародне та національне нормативно-правове регулювання екологічних прав громадян.
2. Особливості та система екологічних прав громадян України.
3. Зміст права на безпечне довкілля. Способи його захисту.
4. Порядок реалізації права на екологічну інформацію.
5. Механізм відшкодування шкоди, заподіяної життю і здоров'ю громадян порушенням права на безпечне довкілля.

Контрольні питання:

1. Що є юридичними критеріями визначення безпеки (чи небезпеки) довкілля?
2. Які, на вашу думку, можливі способи захисту екологічних прав громадян?
3. В яких випадках Орхуська конвенція про доступ до інформації і участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (1998р.) допускає можливість відмови зі сторони державних органів в наданні екологічної інформації і як це співвідноситься з нашим законодавством?
4. В чому суть і відмінність громадських обговорень і громадських слухань?

Практичні завдання:

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100748749>.
2. У травні 2011 року правозахисна організація «Екологія. Право. Людина» подала до приватного підприємства, яке здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, запит про надання можливості ознайомитися із документами підприємства про викиди (документи, у яких обґрунтовуються обсяги викидів та звіт з інвентаризації викидів). У відповідь на такий запит забруднювач повідомив, що законодавство не передбачає обов'язку приватних господарюючих суб'єктів подавати таку інформацію громадськості. Такий обов'язок стосується лише органів державної влади та господарюючих суб'єктів, які фінансуються з державного бюджету.

Проаналізувати правову позицію правозахисної організації і приватного підприємства.

Вирішити справу.

Література:

1. Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля : посібник / Є. Алексєєва, О. Мелень-Забрамна, Д. Скрильніков. Львів : Видавництво «Компанія Манускрипт», 2016. 240 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/UKR1988_EPL_Evropеyskuy_soyuz_Manual.pdf.

2. На шляху до зміцнення участі громадськості у процесі прийняття екологічних рішень: Україна. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Policy_paper_UKR_for_web-1.pdf.

3. Основні положення Закону України «Про доступ до публічної інформації» в контексті інформації про стан довкілля : посібник для громадськості. 46 с. URL: http://epl.org.ua/images/pdf/people/1129_EPL_Buklet_003_Inkl_Cover.pdf.

4. Доступ до правосуддя в галузі охорони довкілля : практичний посібник / за ред. О. В. Кравченко. Львів : Норма, 2015. 144 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/acsses2015_www2.pdf.

5. Процесуальна правоздатність у справах про захист екологічних прав та довкілля: міжнародні стандарти та національна практика / за заг. ред. О. Кравченко. Львів : Видавництво «Компанія Манускрипт». 2018. 65 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/2485_EPL_Procesyalna_pravozdatnist_NET2.pdf

6. Міжнародний судовий форум: «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав» (м. Київ, 7 листопада 2019 року): Збірник матеріалів. Київ, 2019. 192 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Zbirnik_Eko_forum.pdf

7. Мороз Г.В. Правове регулювання участі громадськості в прийнятті рішень у галузі охорони довкілля. Івано-Франківськ, 2008. 167 с.

8. Кобецька Н.Р. Екологічні права громадян України: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Київ, 1998. 21 с.

9. Бредіхіна В.Л. Право громадян на безпечне навколишнє природне середовище: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Харків, 2005. 20 с.

Нормативно-правові акти:

Конституція України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Конвенція про доступ до інформації і участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: прийнята в рамках Ради Європи 25.06.1998 (м. Орхус, Данія). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_015.

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

Кримінальний Кодекс України, ст. 239. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran1581#n1581>.

Кодекс України про адміністративні правопорушення. Ст. 82-3, 91-4. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>.

Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Про затвердження Порядку складання, подання та опрацювання запитів на інформацію, розпорядником якої є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, та форм для подання таких запитів: наказ Мінприроди України від 2.12.2021, зареєстрований в Мінюсті України 1.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-22#Text>

Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля : наказ Мінприроди України від 18.12.2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04>.

Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля: постанова Кабінету Міністрів України

від 29.06.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/771-2011-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про щоквартальне інформування населення через ЗМІ про об'єкти, які є найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища: наказ Мінприроди України від 1.11.2005. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1510-05>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2-3 (4 год.)

ТЕМА. ПРАВОВІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Належна організація, координація діяльності по охороні навколишнього природного середовища на пряму залежить від ефективної роботи державних органів, які здійснюють управління в цій галузі, виконуючи закріплені законодавством функції. В цьому процесі беруть безпосередню участь і органи місцевого самоврядування, громадські організації. Їх спільна, узгоджена діяльність в кінцевому результаті здатна забезпечити екологічну безпеку довкілля та людини.

Метою семінарського заняття є аналіз управління в галузі охорони довкілля, його різновидів, завдань, функцій, визначення особливостей, статусу і компетенції суб'єктів, що його здійснюють. Основна увага на заняттях буде приділятися характеристиці державного управління, яке власне найбільш відповідає суті даної діяльності. При підготовці слід пригадати загальні положення про управління, його поняття, методи і форми, які вивчалися в курсі «Адміністративного права України». Одночасно слід визначити особливості управлінської діяльності в галузі охорони навколишнього природного середовища, що зумовлені особливостями екологічних відносин, об'єктів управління.

Студенти повинні знати діючу систему органів виконавчої влади, які займаються управлінням в цій сфері, розподіл повноважень між ними по управлінню в галузі охорони довкілля. При аналізі компетенції Мінприроди України слід ознайомитись з Положенням про нього, визначити його повноваження, розподілити їх на групи, встановивши, які конкретно завдання Міністерство має в таких сферах: координаційна, регулятивна, дозвільна, контрольна-інспекційна, інформаційна, міжнародного співробітництва.

Специфіка змісту управління в галузі охорони довкілля розкривається через систему функцій, які реалізують органи держави і місцевого самоврядування. Характеристика окремих екологічних функцій управління повинна базуватись на нормах діючого законодавства, які регулюють дані види діяльності і розкривати їх суть та призначення.

Особливу увагу слід приділити питанням здійснення екологічного контролю, розмежуванню повноважень державних і громадських інспекторів у цій сфері.

У 2017 році Законом був запроваджений новий інститут та, відповідно, функція державного управління в галузі охорони довкілля, захід забезпечення екологічної безпеки і механізм реалізації принципу попереджувального характеру заходів по охороні довкілля – оцінка впливу на довкілля. Нею фактично замінений інститут екологічної експертизи. Необхідно визначити поняття, суть, мету, перелік об'єктів та суб'єктів реалізації оцінки впливу на довкілля, зміст і правовий режим висновку з оцінки впливу на довкілля.

При аналізі питання про громадську участь в процесі управління необхідно розкрити можливі форми такої участі, їх ефективність, розмежувати повноваження та правовий статус органів державного і громадського управління.

ПЕРЕВІРКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Заняття 2

Тестова перевірка самостійно опрацьованих тем: «Екологічне право як галузь права»; «Правове регулювання власності на природні об'єкти та їх ресурси», «Право природокористування» (зразки тестових завдань містяться в навчально-методичних матеріалах до навчальної дисципліни).

Тестова перевірка самостійно опрацьованих тем: «Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій», «Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сфері використання ядерної енергії», «Правові засади забезпечення біологічної та генетичної безпеки» (зразки тестових завдань містяться в навчально-методичних матеріалах до навчальної дисципліни).

Питання для обговорення:

1 заняття

1. Поняття, види, мета та особливості управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

2. Система галузевих органів управління в галузі охорони і раціонального використання природних ресурсів.

3. Поняття та система функцій екологічного управління.

3.1. Моніторинг довкілля та кадастри природних ресурсів.

3.2. Екологічне прогнозування, програмування, планування.

3.3. Ліцензування і видача дозволів в галузі використання природних ресурсів.

3.4. Екологічне нормування і стандартизація. Система екологічних нормативів.

2 заняття

4. Державний екологічний контроль: поняття, мета, суб'єкти, порядок здійснення.

5. Поняття, суб'єкти, об'єкти оцінки впливу на довкілля.

6. Процедура оцінки впливу на довкілля.

7. Форми участі громадськості в прийнятті управлінських рішень у галузі охорони довкілля. Статус громадських інспекторів з охорони довкілля.

Контрольні питання:

1 заняття

1. В чому проявляється вплив Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України на центральні органи виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України?

2. Складіть порівняльну таблицю відмінностей моніторингу довкілля (окремих природних об'єктів) і кадастрів природних ресурсів.

2 заняття

3. У вигляді таблиці проведіть порівняльний аналіз повноважень державних і громадських інспекторів в галузі охорони навколишнього природного середовища.

3. В яких випадках отримання висновку з оцінки впливу на довкілля не вимагається?

4. Яка структура і строк дії висновку з оцінки впливу на довкілля?

Практичні завдання:

2 заняття

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104177810>.

2. Гірничодобувне підприємство, здійснюючи технічне переобладнання шахти по видобуванню кам'яного вугілля, пройшло оцінку впливу на довкілля. Висновок з оцінки впливу на довкілля містив ряд екологічних умов, які були включені за результатами громадських слухань відповідної планованої діяльності.

Через пів року після отримання висновку підприємство почало технічну реконструкцію шахти. Однак, на думку керівника громадської організації «Екологія Львівщини», екологічні умови висновку не враховуються. Він звернувся в суд з вимогою припинити діяльність з реконструкції шахти.

Які підстави припинення діяльності підприємств відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»? Чи є керівник громадської організації належним позивачем? Вирішіть справу.

Література:

1. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2014. 784 с.
2. Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 271 с. URL: <http://personal.pu.if.ua/depart/nadiia.kobetska/resource/file/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>.
3. Мороз Г.В. Правове регулювання участі громадськості в прийнятті рішень у галузі охорони довкілля. Івано-Франківськ, 2008. 167 с.
4. Яремак З. В. Правове регулювання ведення державних кадастрів природних ресурсів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2009.
5. Гетьман А. П. Організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища. *Проблеми законності*. Харків, 2014. Вип. 125. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8285/1/16.pdf>.
6. Кобецька Н. Р. Система документів дозвільного характеру у сфері використання природних ресурсів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. Вип. 33. URL: <http://law.pu.if.ua/uk/library/category/2.html>.
7. Джунь А. І. Ліцензування як засіб правового забезпечення охорони і раціонального використання природних ресурсів. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. Вип. 28.
8. Яремак З. В. Поняття та особливості системи державних кадастрів природних ресурсів. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. Вип. 37.
9. Федоровська О. Б. Діяльність громадських інспекторів з охорони довкілля: проблеми правового регулювання. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2006. Вип. 31.

Нормативно-правові акти:

- Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
- Про оцінку впливу на довкілля Закон України від 23.05.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.
- Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.
- Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності : Закон України від 19.05.2011. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>.
- Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9.04.1999. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
- Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
- Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>.
- Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Положення про Державне агентство меліорації та рибного господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 8.10.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 р. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/564-2014-%D0%BF>

Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF>

Про Положення про Державну екологічну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF>.

Про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про Державну систему моніторингу довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.1998. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля: наказ Мінекоресурсів України від 27.02.2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02>.

Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-%D0%BF>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4 (2 год.)

ТЕМА. ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Економічний механізм забезпечення охорони довкілля вперше був впроваджений в 1991 році в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Ідеальна модель економічного механізму полягає в тому, щоб закріпити в правових нормах такі умови взаємодії платежів, зборів, податків, при яких підприємцю значно вигідніше виконувати всі вимоги законодавства про охорону довкілля, ніж порушувати їх.

При підготовці семінарського заняття треба з'ясувати особливості і призначення відповідних норм, визначити структуру економічного механізму. Також на підставі законодавчих актів треба детально охарактеризувати елементи економічного механізму охорони довкілля. Їх аналіз базується на попередньо вивчених нормах фінансового,

податкового, цивільного та господарського законодавства.

Доцільно звернути увагу на особливості впровадження окремих елементів відповідного механізму, проблеми реалізації економічних важелів стимулювання природоохоронної діяльності господарюючих суб'єктів.

ТЕМА. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Юридична відповідальність за екологічні правопорушення є комплексним міжгалузевим інститутом екологічного права і характеризується тим, що, має особливу підставу – екологічне правопорушення, та передбачає застосування санкцій кримінально-правового, адміністративного, цивільно-правового, дисциплінарного характеру до осіб, що вчинили екологічне правопорушення.

На семінарському заняття слід з'ясувати специфіку юридичної відповідальності в цій сфері, охарактеризувати екологічне правопорушення з позицій об'єкту, суб'єкту, об'єктивної та суб'єктивної сторони, в загальному визначити особливості застосування кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової відповідальності за порушення вимог охорони довкілля.

ПЕРЕВІРКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Тестова перевірка самостійно опрацьованих тем: «Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій», «Правові засади забезпечення екологічної безпеки у сфері використання ядерної енергії», «Правові засади забезпечення біологічної та генетичної безпеки» (зразки тестових завдань містяться в навчально-методичних матеріалах до навчальної дисципліни).

Питання для обговорення:

1. Суть, мета та загальна структура економічного механізму в галузі охорони навколишнього природного середовища.
2. Екологічний податок та рентні природоресурсні платежі: об'єкт, суб'єкт, підстави та порядок стягнення.
3. Правовий режим Державного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища. Порядок використання їх коштів.
4. Екологічне страхування та екологічний аудит.
4. Особливості інституту юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
5. Екологічне правопорушення: поняття, ознаки, склад, види.
6. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
7. Особливості компенсації шкоди, заподіяної природним об'єктам.

Контрольні питання:

1. Що відноситься до заходів економічного стимулювання природоохоронної діяльності?
2. Які види діяльності віднесені до природоохоронних заходів? Чим це визначено?
4. Чи є, на Вашу думку, підстави виокремлювати самостійний вид юридичної відповідальності – екологічну відповідальність, зважаючи на суспільну значимість та особливості природних об'єктів та природних ресурсів як предмету екологічних правопорушень?

Практичні завдання:

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76930410>.
2. За рішенням Запорізької обласної ради металургійному комбінату із міського бюджету було виділено 1,5 млн. гривень для проведення природоохоронних заходів.

При перевірці правильності використання наданих коштів міськрадою було виявлено, що 45 % виділеної суми використано на будівництво житлового будинку для працівників комбінату, капітальний ремонт бази відпочинку, 5 % акумульовано в фонді реагування на

надзвичайні ситуації підприємства, і лише 50 % спрямовано за призначенням – на закупівлю фільтраційного обладнання та приладів контролю скидів та викидів.

Обласна рада звернулася до суду із позовом до комбінату про повернення коштів, які були використані не на ті цілі, на які надавались.

Які заходи належать до природоохоронних? Чи має місце в цьому випадку нецільове використання коштів?

Вирішіть справу.

Література:

1. Шоха Т. П. Правове регулювання екологічного страхування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 Київ, 2013.

2. Гурська Г. А. Правові засади організації та здійснення екологічного аудиту в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2010.

3. Шершун С. Удосконалення механізму законодавчого регулювання екологічного аудиту. *Національний юридический журнал*. 2014. № 6 URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/6/42.pdf>.

4. Луцишин Г. М. Становлення екологічного страхування. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2010/20_14/99_Luc.pdf.

5. Олещенко І. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/10/17.pdf>.

6. Костицький В. В. Десять тез про юридичну відповідальність за екологічні правопорушення (Третя «опора» міжнародно-правового екологічного імперативу). URL: <http://www.kostytsky.com.ua/upload/doc/vidp.pdf>.

7. Романчук А. Л., Рилєєв С. В. Питання екологічної спрямованості інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції, інновації в економіці*. 2015. Вип. 2 (58). URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2015/v2/8.pdf>.

Нормативно-правові акти:

Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.

Податковий кодекс України від 2.12.2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>.

Про екологічний аудит : Закон України від 24.06.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>.

Про затвердження Положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.1998 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 7.04.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-%D0%BF>.

Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/665-2008-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища: наказ Міністерства екології та природних ресурсів від 21.05.2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0994-15>

Про затвердження Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1219-2002-%D0%BF>.

Про внесення змін до пункту 2 Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : Постанова КМУ від 29.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-2022-%D0%BF#Text>.

Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд : Постанова КМУ від 10.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди: наказ Міндовкілля від 13.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-22#Text>.

Про затвердження Методики визначення розміру шкоди завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану: наказ Міндовкілля від 4.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>.

Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами: наказ Мінприроди України від 29.08.2011, зареєстрований в Мінюсті України 19.09.2011. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1097-11>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5 (2 год.)

ТЕМА. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Україна належить до числа країн з найбільш високими абсолютними обсягами утворення та накопичення промислових відходів. Проблема зменшення утворення, запобігання забруднення довкілля, знешкодження, захоронення та утилізації відходів вирішується поряд з іншими правовими методами. На сьогодні в Україні сформувалася узгоджена система нормативно-правових актів, що регулюють поведження з відходами. Вони і є предметом аналізу при вивченні даної теми.

Студенти повинні з'ясувати визначення відходів, що закріплене міжнародно-правовими актами та актами національного законодавства, систему нормативно-правових документів, що є правовими підставами поведження з відходами. Для детального з'ясування специфіки правового регулювання різних видів відходів, слід провести класифікацію відходів та коротко визначити особливості їх правового режиму.

Необхідним є аналіз діяльності поведження з відходами та операцій, що охоплюються цим поняттям. При характеристиці операцій поведження з відходами треба дати характеристику правовим вимогам до їх здійснення.

Окремого аналізу також вимагають обов'язки суб'єктів поведження з відходами, система правових документів, які їм слід оформити при поведженні з відходами. Важливим є також знання компетенції центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері поведження з відходами і порядку реалізації ними своїх функцій: прогнозування (планування); стандартизації і нормування; державного обліку та паспортизації відходів; ведення реєстрів об'єктів утворення, оброблення й утилізації та місць видалення відходів, ведення кадастрів; ліцензування (надання дозволів) у сфері поведження з

небезпечними відходами; здійснення моніторингу місць утворення, зберігання та видалення відходів, екологічного контролю та нагляду у сфері поводження з відходами.

Питання для обговорення:

1. Поняття та класифікація відходів, їх правове регулювання та режим власності.
2. Управління відходами. Операції з управління відходами. Ієрархія управління відходами.
3. Обов'язки суб'єктів поводження з відходами.

Контрольні питання:

1. Визначте особливості та основні вимоги управління небезпечними відходами
2. Обов'язки органів місцевого самоврядування з управління побутовими відходами з деталізацією правового регулювання порядку виконання цих обов'язків.

Практичні завдання:

Інспекторами Держекоінспекції під час обстеження території сільської ради було виявлене несанкціоноване звалище відходів. Оскільки сільська рада не виконала своїх обов'язків щодо належного контролю за поводженням з відходами на своїй території, запобігання їх негативному впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей, засмічення земельних ресурсів та допустила утворення на своїй території несанкціонованого звалища, Держекоінспекцією була направлена претензія голові сільради із пропозицією сплатити суму завданої шкоди у розмірі 54877,2 грн.

На підставі якої Методики слід визначати розмір суми відшкодування в цьому випадку? Викладіть мотивувальну частину претензії з посиланням на норми законодавства.

Література:

1. Максименцева Н. О. Правове забезпечення поводження з небезпечними відходами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.06. Київ, 2006.
2. Юрескул В. О. Правове регулювання поводження з побутовими відходами в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.06. Київ, 2008.
3. Гаврилюк О. М. Адміністративно-правове регулювання поводження з побутовими відходами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.07. Київ, 2017.
4. Федунь М. В. Правове регулювання поводження з відходами згідно з Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2015. Вип. 3. Т. 2. URL: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc13/part_2/36.pdf.
5. Зуєв В. А. Методологічні засади визначення відходів як об'єкту екологічних та господарських відносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 11 (2). URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_jur_2014_11%282%29_17.
6. Краці європейські практики управління відходами / за заг. ред. О. Кравченко. Львів, 2019. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Krashchi_ES_praktuku_NET.pdf

Нормативно-правові акти:

Базельська конвенція ООН про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22.03.1989. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_022.

Про управління відходами : Закон України від 20.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 6.09.2005. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2807-15>.

Про Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Указ Президента України від 25.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку виявлення та обліку безхазяйних відходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 3.08.1998. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1217-98-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.1998. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1360-98-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.11.1999. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-%D0%BF>.

Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів : Наказ Міністерства житлокомунгоспу України від 01.12.2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1307-10>.

Державні санітарні норми і правила утримання територій населених місць, затвержені наказом МОЗ України 17.03.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6-7 (4 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ І ВИКОРИСТАННЯ НАДР

Зважаючи на важливість і прибутковість гірничодобувної галузі, як найбільшого користувача надр, основним завданням гірничого законодавства сьогодні є встановлення чіткого, контрольованого порядку використання надр, вимог щодо їх охорони і забезпечення безпеки довкілля, дієвих санкцій за порушення визначених вимог. Відповідно вказані норми і повинні бути предметом вивчення при підготовці теми.

Студенти повинні уявити і чітко розмежувати поняття «надр» і «корисних копалин», знати відмінності в правовому режимі різних видів корисних копалин.

Окреме питання стосується характеристики видів користування надрами, врегульованих законодавством. При їх характеристиці треба знати особливості кожного окремого виду користування, процедуру і підстави одержання надр у користування, зміст відносин надрокористування. Окрему увагу слід приділити специфіці користування надрами землевласниками і землекористувачами в межах належних їм ділянок.

Оскільки в останні роки в системі управління охороною і використанням надр відбулися значні зміни, необхідно знати діючу систему органів управління в цій галузі, розподіл їх повноважень, в тому числі в сфері контролю і нагляду.

Необхідним є аналіз нормативних положень, які встановлюють природоохоронні вимоги до процесу експлуатації надр. При цьому слід виділяти загальні положення, які визначають і забезпечують особливий правовий режим використання надр, і цим самим виконують охоронну функцію та конкретні вимоги по охороні надр, які пред'являються до їх користувачів.

При аналізі юридичної відповідальності за порушення законодавства в галузі використання і охорони надр необхідно визначити специфіку застосування кримінальної, адміністративної, цивільно-правової відповідальності в цій галузі.

Питання для обговорення:

1 заняття

1. Надра як об'єкт правової охорони і використання: загальний правовий режим.
2. Корисні копалини: поняття, види, правовий режим.

3. Поняття і види права користування надрами.
4. Суб'єкти, об'єкти і зміст відносин користування надрами. Порядок виникнення і припинення права користування надрами

2 заняття

5. Система органів і функції управління в галузі використання і охорони надр.
6. Правові заходи охорони надр.
7. Державний контроль і нагляд в галузі охорони і використання надр.
8. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Контрольні питання:

1 заняття

1. На основі аналізу норм Кодексу України про надра покажіть відмінність в правовому режимі корисних копалин загальнодержавного і місцевого значення.
2. Чи передбачено законодавством право загального користування надрами? Проаналізуйте щодо цього ст. 23 Кодексу про надра. Визначте умови користування надрами в порядку ст. 23 Кодексу.

2 заняття

3. Які особливості надання надр в користування на умовах угоди про розподіл продукції?

Практичні завдання:

1 заняття

1. Аналіз судової справи (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/74938445>) та наказів Держгеонадра (<http://www.geo.gov.ua/orders-of-the-state-geonadr/>) на предмет особливостей процедури анулювання спеціального дозволу на користування надрами.

2 заняття

2. Корпорація «ШЕЛ» звернулась до Міндовкілля із клопотанням про надання дозволу на проведення розробки ділянки надр з метою пошуку та видобутку нафти.

У задоволенні клопотання корпорації було відмовлено. Мотивуючи таку відмову, Міндовкілля зазначило, що: (1) отриманню дозволу повинно передувати набуття прав на відповідну земельну ділянку, чого «ШЕЛ» не зроблено, (2) заявлені «ШЕЛ» види діяльності є окремими видами спеціального використання надр, а тому щодо кожного із них слід отримувати окремий дозвіл та подавати окрему заяву; (3) чинним законодавством не передбачено надання відповідних дозволів нерезидентам; (4) Міндовкілля не видає будь-які дозволи на використання надр, у випадку із видобутком нафти це є компетенцією Міністерства палива і енергетики України.

Корпорація «ШЕЛ» оскаржило відмову Міндовкілля в суд.

Який порядок використання надр для цілей, про які йдеться у задачі? Які документи/дозволи і у якому порядку необхідно отримати для провадження такої діяльності?

Чи обґрунтована відмова Міндовкілля?

Література:

1. Науково-практичний коментар Кодексу України про надра / Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, Н. Р. Малишева та ін.; за ред. Г. І. Балюк. Київ : Юрінком Інтер, 2012.
2. Кобецька Н. Р. Дозвільна система у сфері користування надрами. *Право і суспільство*. 2014. № 3. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2014/3_2014.pdf.
3. Олійник О. М. Правове регулювання охорони надр за законодавством України (окремі аспекти) : монографія. Хмельницький : Поліграфіст, 2011.
4. Кірін Р. С. Кодифікація законодавства про надра: досвід та проблеми : монографія. Дніпро : НГУ, 2015.
5. Кобецька Н. Р. Договірне регулювання надрокористування в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 3. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2015/30.pdf.

6. Коморний О. І. Договір про розподіл продукції: цивільно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006.

7. Кірін Р.С. Правове регулювання видобування корисних копалин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2007.

Нормативно-правові акти:

Кодекс України про надра від 27.07.1994. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.

Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran1581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>

Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.1999. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>

Про затвердження Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1174-2015-%D0%BF>

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 р. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF>

Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF>

Про затвердження Положення про порядок надання гірничих відводів : Постанова від 27.01.1995. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/59-95-%D0%BF>.

Про затвердження Положення про порядок здійснення державного гірничого нагляду : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.1995. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/134-95-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2020-%D0%BF#n239>.

Про затвердження Методики визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами: наказ Мінприроди України від 29.08.2011, зареєстрований в Мінюсті України 19.09.2011. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1097-11>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8-9 (4 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ І ВИКОРИСТАННЯ ЛІСІВ ТА ІНШИХ ОБ'ЄКТІВ РОСЛИННОГО СВІТУ

Поряд із землею, надрами, водами, лісами, атмосферним повітрям законодавство України регулює режим використання і охорони самостійного об'єкту екологічного права – рослинного світу. Донедавна в законодавстві України традиційним було детальне регулювання лісу та його ресурсів, що є складовою рослинних ресурсів. З прийняттям у 1999 році закону

України «Про рослинний світ», законодавчого закріплення і охорони набула також і багаточисельна природна рослинність, яка не належить до лісових ресурсів. Однак належна диференціація відносин у сфері охорони і використання лісу та охорони і використання рослинного світу не відбулася. При підготовці до заняття необхідно, насамперед, з'ясувати поняття рослинного світу і лісу, складу рослинних і лісових ресурсів, їх загального правового режиму на основі аналізу Закону України «Про рослинний світ» та Лісового кодексу України.

З прийняттям нової редакції Лісового кодексу України значно змінився режим власності та лісокористування, який слід з'ясувати при підготовці теми. Окремо слід проаналізувати види загального і спеціального використання природних рослинних ресурсів та порядок їх здійснення. В системі видів лісокористування слід чітко розмежовувати і уявити право користування лісами і право використання лісових ресурсів, їх особливості, порядок і умови здійснення.

Серед функцій державного управління в галузі охорони і використання лісів доцільно звернути увагу на такі: розподіл і перерозподіл лісів, лісовпорядкування, відновлення лісів і лісорозведення.

Окрему увагу треба приділити визначенню системи заходів охорони лісів, значенню державного контролю в цій галузі, правовому статусу суб'єктів, що його здійснюють.

При характеристиці заходів відповідальності поряд з характеристикою кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності детальніше необхідно розглянути особливості визначення розміру шкоди, заподіяної знищенням чи пошкодженням лісової та іншої рослинності.

Питання для обговорення:

1 заняття

1. Рослинний світ як об'єкт правової охорони і використання: загальний правовий режим.
2. Поняття лісу, лісового фонду та лісових ресурсів.
3. Право власності на ліси та право користування лісами.

2 заняття

4. Використання лісових ресурсів: види, порядок здійснення.
5. Функції управління в галузі охорони і використання лісів.
6. Заходи щодо відтворення, підвищення продуктивності, охорони та захисту лісів.
7. Відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ та лісового законодавства.

Контрольні питання:

1 заняття

1. Який правовий режим дерев, які не входять до лісового фонду України? Хто здійснює управління ними?
2. Заповніть таблицю відмінностей правового режиму постійного і тимчасового користування лісами.

2 заняття

3. Чим посвідчується право спеціального використання лісових ресурсів? Який порядок видачі відповідних дозвільних документів?

Практичні завдання:

1 заняття

1. Громадянин Петренко отримав у власність земельну ділянку площею 15 га для ведення фермерського господарства. Водночас, 2,5 га вказаної земельної ділянки зайнято лісом. У залісненій частині ділянки Петренко розмістив пасіку та розпочав заготівлю деревних соків.

Зазначене було виявлено інспектором лісової охорони Веселовським, який наклав на Петренка штраф за спеціальне використання лісових ресурсів без дозволу.

Не погоджуючись із рішенням інспектора, Петренко оскаржив його до суду, вказавши, що використання ним лісової ділянки не потребує дозволів, оскільки він є власником земельної ділянки та лісу, на ній розміщеного.

Розкрити суть права приватної власності на ліс. Надайте правову оцінку позиції інспектора та гр. Петренка.

Вирішіть справу.

2 заняття

2. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73160556>.

3. Працівниками лісової охорони було виявлено, що громадянка Павлик самовільно випасала корову у лісових культурах на площах, призначених для лісовідновлення, в результаті чого знищено лісові культури віком до 3-х років на площі 0,01 га.

Яку відповідальність необхідно застосувати за це правопорушення? Підрахуйте заподіяну шкоду на основі затверджених такс.

Література:

1. Науково-практичний коментар Лісового кодексу України / Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, Т. Г. Ковальчук та ін.; за заг. ред. Г. І. Балюк. Київ : Юрінком Інтер, 2009.

2. Кобецька Н. Р. Договірне регулювання довгострокового тимчасового користування лісами. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. URL: http://pap.in.ua/1_2015/43.pdf.

3. Юрчишин Н. Г. Реалізація права приватної власності на ліси в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2009.

4. Федчишин Г. С. Правові проблеми забезпечення права громадян на загальне використання лісових ресурсів. *Проблеми законності*. Харків, 2014. Вип. 126.

5. Шершун С. М. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2005.

6. Непийвода В. П. Правове регулювання суспільних відносин щодо лісів у контексті сталого розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06. Київ, 2006.

7. Соколова А. К. Теоретичні засади становлення та розвитку флористичного права України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.06. Харків, 2013.

8. Чопик О. Поняття лісу як об'єкта правового регулювання. *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія Юридична*. 2010. Вип. 50.

9. Ковальчук Т. Право постійного і тимчасового користування лісами: юридичні ознаки та особливості змісту. *Право України*. 2011. № 2.

10. Печуляк В. Сертифікація як форма адміністративно-правового регулювання лісового господарства в Україні: проблемні питання запровадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 12.

Нормативно-правові акти:

Лісовий Кодекс України в редакції від 8.02.2006. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.

Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran1581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>.

Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону : Закон України від 10.02.2000. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1436-14>.

Про рослинний світ : Закон України від 9.04.1999. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.

Про Червону книгу України : Закон України від 7.02.2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 8.10.2014. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/521-2014-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-%D0%BF>.

Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/665-2008-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку спеціального використання лісових ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF>.

Порядок видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF>.

Про затвердження правил поліпшення якісного складу лісів : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку організації охорони і захисту лісів : Постанова КМУ від 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/612-2022-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку випалювання сухої рослинності або її залишків : Наказ Міндовкілля від 12.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1311-21#Text>.

Про затвердження Положення про державну лісову охорону : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.2009. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF>.

Правила використання корисних властивостей лісів, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14.08.2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1536-12>.

Про затвердження Положення про Зелену книгу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF>.

Про затвердження Правил рубок головного користування: наказ Держкомісгоспу України від 23.12.2009. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-10>.

Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: наказ Мінбуду України від 10.04.2006. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 10-11 (4 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ І ВИКОРИСТАННЯ ВОД

Води є одним з об'єктів екологічного права, життєво важливим компонентом навколишнього природного середовища, виконують різноманітні функції в природному середовищі та у виробничо-господарській діяльності. Об'єктивна потреба здійснення водокористування на пряму пов'язана з необхідністю збереження нормального якісного стану водних об'єктів, захисту їх від забруднення, засмічення, виснаження.

У процесі підготовки до заняття студенти повинні детально вивчити і проаналізувати Водний кодекс України, який є основним джерелом водного права. Слід уявити розуміння «вод» (як об'єктів екологічного права), інших понять, що застосовуються у Водному кодексі України, відмінності у правовому режимі різних видів водних об'єктів, порядок видачі дозволів на спеціальне користування водними об'єктами.

При вивченні теми необхідно охарактеризувати різновиди загального і спеціального водокористування, їх особливості, правовий режим.

На підставі вивчених в темі «Правові засади управління в галузі охорони довкілля» загальних функцій екологічного управління, слід проаналізувати функції спеціальних органів управління в галузі використання і охорони вод.

Також необхідним є визначення системи заходів, спрямованих на охорону і раціональне використання вод, зокрема, особливості і взаємодію екологічних нормативів в галузі охорони і раціонального використання вод.

При аналізі юридичної відповідальності за порушення водного законодавства треба звернути увагу на особливості відшкодування шкоди, заподіяної водним об'єктам, порядок її обчислення на підставі встановлених методик.

Питання для обговорення:

1 заняття

1. Води як об'єкт правової охорони і використання: загальний правовий режим. Водні об'єкти, їх види та правовий режим.
2. Поняття і види права водокористування.
3. Суб'єкти, об'єкти і зміст права водокористування.
4. Загальне і спеціальне водокористування. Порядок надання водних об'єктів для спеціального водокористування.

2 заняття

5. Управління в галузі охорони і використання вод: органи, функції.
6. Правовий режим водоохоронних зон та територій.
7. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Контрольні питання:

1 заняття

1. Які обмеження встановлені ВК України у випадку надання водних об'єктів в оренду? Який порядок надання їх в оренду?

2 заняття

2. Випишіть положення Водного кодексу України, які підтверджують пріоритетність спеціального водокористування для питних і господарсько-побутових потреб населення.
3. Розкрийте правовий режим прибережних захисних смуг за такими критеріями: мета встановлення; нормативно-правові акти, які регулюють правовий режим; де встановлюються, в якому порядку, розміри; обмеження у користуванні, встановлені законодавством.

Практичні завдання:

1 заняття

1. Громадяни Падалко Р., Мережко В. та Воронець С. у вихідний день виїхали на р. Псел для відпочинку і купання. Діставшись берегу, вони виявили, що придатна для купання ділянка узбережжя відгороджена парканом, на якому висить повідомлення, що огорожена ділянка є приватною власністю, яка охороняється законом. Падалко, Мережко та Воронець вимушені були відмовитись від купання та повернутись до міста.

Наступного робочого дня Падалко звернувся із скаргою до Держекоінспекції, в якій просив вжити заходів щодо захисту його порушеного права на водокористування.

Під час перевірки було виявлено, що огорожена ділянка рішенням районної ради передана в оренду строком на 25 років ТОВ «Перехрестя» для облаштування платного пляжу. В даний час, у зв'язку із фінансовою кризою, роботи щодо облаштування зупинені.

Який порядок здійснення загального водокористування передбачений чинним законодавством? Проаналізуйте на основі норм земельного законодавства порядок надання в оренду земель водного фонду.

Вирішіть справу.

2 заняття

2. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81019981>

3. Сільськогосподарський кооператив “Дністровський”, не маючи належно обладнаного складу отрутохімікатів, зберігав їх під відкритим небом. Внаслідок дощів частину з них було змито стічними водами в ставок, з якого подається вода для тваринницьких ферм і поливу полів сусіднього сільськогосподарського кооперативу. Через деякий час внаслідок дії змитих у воду отрутохімікатів у сусідньому кооперативі загинуло 100 голів великої рогатої худоби, а також посіви на площі 20 га.

Які норми екологічного права порушені в даному випадку? Які заходи відповідальності слід застосувати у даній ситуації? Чи зміниться кваліфікація дій та характер позовів у випадку, якщо посіви та худоба, що загинули, належала цьому ж кооперативу “Дністровський”?

Література:

1. Науково-практичний коментар Водного кодексу України / Н. О. Багай, Н. Р. Кобецька, І. В. Мироненко та ін.; за заг. ред. Н. Р. Кобецької. Київ : Юрінком Інтер, 2010.

2. Кобецька Н. Р. Види, підстави і порядок набуття права водокористування за законодавством України і Польщі. *Biuletyn polsko-ukraiński «Polityka i prawo współczesnej Europy»*. 1/2016. URL: <http://www.polukr.net/blog/2016/05/vidi-pidstavi-i-poriadok-nabutja-prava-vodokoristuvanja-za-zakonodavstvom-ukraini-i-polszczi/>.

3. Соколова А. К. Проблеми законодавчого забезпечення права водокористування. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 2. URL: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/18.pdf.

4. Семків В. В. Про предмет договору оренди водного об'єкта. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України* : зб. наук. статей. Івано-Франківськ, 2012. Вип. XXVIII.

5. Кобецька Н. Р. Становлення законодавчого регулювання та особливості оренди водних об'єктів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Вип. 5. Т. 1. URL: http://lj.kherson.ua/pravo05/part_1/40.pdf.

6. Джуган В.О. Правове регулювання використання і охорони вод в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2009.

7. Грицан О. Правове регулювання видобутку підземних вод: проблемні питання. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. Вип. 38.

8. Нагребельний А. Правовий режим водоохоронних зон: проблеми вдосконалення. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. Вип. 42.

Нормативно-правові акти:

Водний Кодекс України від 06.06.1995. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.

Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/para1581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/para313#n313>.

Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/393-2014-%D0%BF>.

Про затвердження переліку водних об'єктів, що відносяться до категорії лікувальних : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.1996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1499-96-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку погодження та видачі дозволів на спеціальне водокористування : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/321-2002-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них : Постанова Кабінету Міністрів України від 8.05.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/486-96-%D0%BF>.

Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2024-98-%D0%BF>.

Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону і раціональне використання водних ресурсів : Наказ Мінприроди України від 20.07.2009. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0767-09>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 12 (2 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ І ВИКОРИСТАННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ

Тваринний світ є невід'ємним елементом навколишнього природного середовища, джерелом духовного та естетичного виховання людини, об'єктом наукових досліджень, базою для отримання промислової та лікарської сировини, харчових продуктів. Відповідно, одним з завдань еколого правового регулювання є забезпечення раціонального використання, охорони і відтворення об'єктів тваринного світу.

Вивчаючи тему необхідно з'ясувати основні особливості тваринного світу як природного об'єкту і об'єкту екологічного права, режим власності на об'єкти тваринного світу та встановлені природоохоронні обмеження щодо власників об'єктів тваринного світу.

Слід розмежувати загальне і спеціальне використання об'єктів тваринного світу, їх види, особливості, підстави і порядок здійснення. Окремо необхідно проаналізувати норми Закон України «Про мисливське господарство та полювання» та порядок здійснення основного виду використання – мисливства, а також проаналізувати особливості здійснення спортивного та любительського рибальства, яке відноситься до загального використання.

Необхідно також розкрити правові заходи охорони тваринного світу, функції державного управління в галузі охорони і використання об'єктів тваринного світу.

Слід детально визначити особливості, підстави і порядок застосування кримінальної, адміністративної і цивільно-правової відповідальності за порушення законодавства про

охорону і використання тваринного світу. Окрему увагу треба приділити особливостям відшкодування шкоди, заподіяної знищенням об'єктів тваринного світу.

Питання для обговорення:

1. Тваринний світ як об'єкт охорони і використання: загальний правовий режим.
2. Загальне та спеціальне використання об'єктів тваринного світу.
3. Правовий режим здійснення мисливства та полювання.
4. Право використання водних біоресурсів.
5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

Контрольні питання:

1. Які дії можуть кваліфікуватись як «незаконне полювання»? Чим це визначено?
2. Якими документами посвідчується право на здійснення полювання?
3. Які підстави для занесення окремих видів тварин до Червоної книги України?

Практичні завдання:

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78977479>, <http://epl.org.ua/law-posts/porushennya-pravyl-i-norm-utrymannya-dykyh-tvaryn-v-nevoli-vidsutnist-dozvoliv-na-utrymannya-ta-vykorystannya-dykyh-tvaryn/>
2. Суд стягнув з громадянина Сніжка 400 грн. відшкодування збитків за незаконно вбитого кабана, визначивши цю суму як вартість реалізованого відповідачем м'яса.
Чи правильно поступив суд? Яким чином і в яких розмірах повинні бути відшкодовані збитки в цьому випадку?

Література:

1. Тваринний світ України: правова охорона, використання та відтворення / Г. І. Балюк, О. О. Погрібний, Ю. С. Шемшученко та ін.; за заг. ред. Г. І. Балюк. Київ : Юрінком Інтер, 2010.
2. Данилюк Л. Р. Правовий режим мисливських природних ресурсів в Україні : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017.
3. Овдієнко В. В. Правове регулювання мисливства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Харків, 2014.
4. Данилюк Л. Р. Полювання як вид спеціального використання мисливських тварин. *Теорія і практика правознавства*. 2014. Вип. 2 (6). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/download/63425/58837>.
5. Данилюк Л. Р. Правовий режим мисливських угідь за законодавством України і Республіки Польща. *Polityka i prawo współczesnej Europy*. 2016. № 1. URL: <http://www.polukr.net/uk/blog/2016/04/pravovyj-rezim-myslivskich-ugid-za-zakonodavstwom-ukraini-i-respubliki-polszcza/>.
6. Онищук О. Тваринний світ як об'єкт адміністративно-правової охорони від браконьєрства. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2006. Вип. 34.
7. Томин О.О. Основні підходи до визначення поняття мисливства як виду спеціального використання об'єктів тваринного світу. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. Вип. 44.
8. Нечипорук Л. Д. Право власності на об'єкти тваринного світу. *Держава і право* : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. Вип. 44.

Нормативно-правові акти:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran-581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>.

Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.

Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.

Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 8.07.2011. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3677-17>.

Про захист тварин від жорстокого поводження : Закон України від 21.02.2006. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>.

Про Червону книгу України : Закон України від 7.02.2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних водних біоресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.11.2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D0%BF>.

Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання) : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2012. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку здійснення спеціального використання водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/992-2015-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку видачі дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) або відмови в його видачі, переоформлення, видачі дублікату та анулювання зазначеного дозволу : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/801-2013-%D0%BF>.

Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих внаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України) : Наказ Мінагрополітики України та Мінприроди України від 19.06.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17>.

Про затвердження Методики розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушень правил рибальства та охорони водних живих ресурсів : Наказ Мінагрополітики України і Мінприроди України від 12.07.2004. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1446-04>.

Про затвердження Порядку видачі посвідчення мисливця та контрольної картки обліку добутої дичини і порушень правил полювання : Наказ Мінагрополітики України від 1.10.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1316-14>.

Про затвердження Порядку видачі паспортів на собак мисливських порід : Наказ Держкомлісгоспу України від 12.03.2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0318-04>.

Про затвердження Положення про правила проведення полювань, поводження із зброєю, та порядок видачі ліцензій на добування мисливських тварин : Наказ Мінагрополітики України від 17.10.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1211-11>.

Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства : Наказ Держкомрибгоспу України від 15.02.1999. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0269-99>.

Про затвердження Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах : Наказ Мінприроди України від 30.09.2010. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1384-10>.

Про затвердження Правил використання диких тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності : Наказ Мінприроди України від 26.09.2011. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1180-11>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 13 (2 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Атмосферне повітря є одним з основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища. Воно виконує численні функції, серед яких основними визнаються: біологічна, виробнича, транспортна. Науково-технічний прогрес, значні темпи розвитку виробництва, урбанізація населених пунктів значно розширили масштаби згубної діяльності людини на навколишнє природне середовище. На сьогодні забруднення атмосфери розглядається не лише як локальний чи національно-регіональний процес, але з урахуванням його впливу – в масштабі всіх континентів та планети в цілому. Належне правове регулювання вимог охорони атмосферного повітря та реалізація відповідних заходів по охороні сьогодні є актуальним і важливим напрямком державно-правової діяльності.

При вивченні теми слід, насамперед, визначити особливості атмосферного повітря як об'єкта правової охорони та їх вплив на правовий режим охорони атмосферного повітря. Зокрема, вивченню підлягає проблема зі встановленням власності на атмосферне повітря, регулювання режиму його використання

Необхідно також уявити мету охорони атмосферного повітря, на реалізацію якої спрямовуються встановлені в законодавстві заходи охорони атмосферного повітря. Особливу увагу слід зосередити на аналізі системи екологічних нормативів в галузі охорони атмосферного повітря, їх різновидах, співвідношенні, порядку встановлення. Окремо доцільно визначити основні напрямки охорони атмосферного повітря, класифікувавши їх по певних групах заходів на базі норм Закону України «Про охорону атмосферного повітря».

При аналізі видів і заходів юридичної відповідальності необхідно розмежувати кримінальну і адміністративну відповідальність, визначити особливості відшкодування збитків, заподіяних забрудненням атмосферного повітря.

Питання для обговорення:

1. Поняття та особливості правового режиму атмосферного повітря.
2. Система екологічних нормативів в галузі охорони атмосферного повітря.
3. Організаційно-правовий режим охорони атмосферного повітря.
4. Правовий режим санітарно-захисних зон.

Контрольні питання:

1. Складіть схему взаємодії передбачених законодавством видів екологічних нормативів в галузі охорони атмосферного повітря.

2. Якими статтями галузевого законодавства передбачена кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря? Якими нормативно-правовими актами регулюються особливості визначення збитків, заподіяних забрудненням атмосферного повітря?

Практичні завдання:

1. Аналіз судової справи https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a51#Text.

2. Фермерське господарство «Садочок» (далі – ФГ) систематично здійснює спалення скирт сіна, які залишились з минулорічного врожаю та не були використані в якості кормів для худоби. Інспектор з охорони навколишнього середовища наклав на голову ФГ штраф та подав позов до суду про зобов'язання ФГ не спалювати сіно в майбутньому. Свою позицію інспектор мотивував тим, що для здійснення таких дій потрібно отримати дозвіл, адже внаслідок вказаного спалення у повітря виділяються забруднюючі речовини.

ФГ проти позову інспектора заперечило, вказавши на відсутність у нього повноважень на подання таких позовів а також на те, що будь-які забруднюючі речовини при спаленні сіна в повітря не виділяються, а тому дозволи на таке спалення не потрібні. Голова ФГ оскаржив накладення на нього штрафу інспектором.

Надайте правову оцінку позиції інспектора, а також голови ФГ.

Вирішіть справу.

Література:

1. Науково-практичний коментар Закону України «Про охорону атмосферного повітря» / Г. І. Балюк, І. С. Гриценко, Т. Г. Ковальчук; за ред. Г. І. Балюк. Київ : Юрінком Інтер, 2011.

2. Правова охорона атмосферного повітря: практичні аспекти / за заг. ред. Т. М. Жиравецького, О. В. Кравченко. Львів : ЕПЛ, 2011. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/EPL_Pravova_ohorona.pdf.

3. Рибачек В. К. Правова охорона атмосферного повітря за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2010.

4. Копиця Є. М. Історико-правові аспекти становлення та розвитку інституту нормування у галузі охорони атмосферного повітря. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право.* 2015. № 1151. Вип. 19. URL: <http://periodicals.karazin.ua/law/article/view/5730/5288>.

Нормативно-правові акти:

Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran1581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran313#n313>.

Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 21.06.2001. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.

Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2001. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1655-2001-%D0%BF>.

Про реалізацію експериментального проекту щодо взяття на державний облік (зняття з обліку і коригування відомостей про об'єкт) об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, в електронній формі : Постанова КМУ від 5.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/891-2022-%D0%BF#Text>.

Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2001. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1780-2001-%D0%BF>.

Про затвердження Порядку розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/303-2002-%D0%BF>.

Про Порядок розроблення та затвердження нормативів екологічної безпеки атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/299-2002-%D0%BF>.

Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел : Наказ Мінприроди України від 27.06.2006. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0912-06>.

Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів: наказ МОЗ України від 19.06.1996, зареєстрований в Мінюсті України 24.07.1996 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96>

Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі внаслідок наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : Наказ Мінприроди України від 10.12.2008. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0048-09>.

Про затвердження Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди : Наказ Міндовкілля від 13.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-22#Text>.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 14 (2 год.)

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ

Заповідна (консервативна) форма охорони природи була однією з перших форм охорони природи і зберігає своє значення на сьогодні. Метою її є збереження в первинному, природному стані певних унікальних чи типових для даної місцевості природних комплексів, об'єктів. Характерною рисою правового режиму природно-заповідного фонду є встановлення жорстких заборон, обмежень на здійснення діяльності несумісної з метою заповідної охорони.

Тривалий час в Україні вона здійснювалась і забезпечувалась в рамках регулювання організації та забезпечення правового режиму природно-заповідного фонду. Останні роки цим питанням почала приділятися все більша увага на державному рівні в аспекті розширення та створення комплексної мережі особливо охоронюваних територій. 21.09.2000 р. був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», яким було введено нове комплексне поняття «екологічна мережа».

При підготовці теми слід з'ясувати поняття та особливості екологічної мережі, її структуру та спеціальне функціональне призначення окремих елементів екологічної мережі України.

ТЕМА. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

При підготовці теми необхідно вивчити поняття, особливості, загальний правовий режим природно-заповідного фонду України, сучасні тенденції розширення його територій, класифікацію його об'єктів та територій, режим власності і підпорядкування тощо.

Слід також проаналізувати правове регулювання створення, функціонування і охорони окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, відмінності і спільні риси їх правового режиму, порядок їх використання та охорони. Окрему увагу треба приділити питанням зонування окремих територій природно-заповідного фонду України, умовам діяльності в них.

В узагальненому вигляді необхідно знати статус органів управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, органів контролю за дотриманням заповідного режиму.

При розгляді заходів відповідальності необхідно детальніше зосередити увагу на кримінальній відповідальності, її підставах, а також підвищеному розмірі такс за заподіяну шкоду.

Питання для обговорення:

1. Поняття, ознаки та елементи екологічної мережі України.

2. Поняття, особливості та склад природно-заповідного фонду України.
3. Правовий режим природних та біосферних заповідників.
4. Правовий режим національних природних та регіональних ландшафтних парків.
5. Правовий режим інших природних та штучно-створених територій та об'єктів.
6. Порядок створення та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
7. Юридична відповідальність за порушення природоохоронного режиму.

Контрольні питання:

1. В чому полягають особливості правового режиму об'єктів та територій природно-заповідного фонду?
2. В яких правових формах здійснюється використання природно-заповідного фонду України?
3. У вигляді таблиці складіть порівняльну характеристику передбачених Законом видів об'єктів природно-заповідного фонду на предмет мети їх створення, режиму власності, підпорядкування, умов використання і охорони.
4. Яка специфіка відповідальності за порушення правового режиму природно-заповідного фонду України?

Практичні завдання:

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90143865>.
2. РБУ самовільно розробляє піщаний кар'єр на території пам'ятки природи місцевого значення «Кортушова гора». Інспектор Держекоінспекції зафіксував факт порушення і направив матеріали в природоохоронну прокуратуру про притягнення винних до відповідальності.
Які заходи відповідальності слід застосувати до винних? Як припинити вчинення незаконних дій?

Література:

1. Ващишин М. Я. Правове забезпечення формування та функціонування екомережі України: теоретичні та практичні аспекти : монографія. Львів : ЛНУ ім. ФІ. Франка, 2021. 416 с.
2. Правовий режим природно-заповідного фонду України: історія формування, юридичні аспекти та закордонний досвід : посібник / за заг. ред. О. Кравченко. Львів : Видавництво «Компанія Манускрипт», 2017. 92 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/2116_EPL_PZF-Ukrainy_internet_versia.pdf.
3. Кошелюк Т. В. Організаційно-правовий механізм функціонування національних природних парків : дис. ... д-ра філос.: спец. 081: Право. Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021. 226 с. URL: https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2021/06/%D0%9A%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BB%D1%8E%D0%BA_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_2021.pdf.
4. Ковтун О. М. Правові аспекти охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06. Київ, 2008. 20 с.
5. Лозо В.О. Екологічна мережа як правовий формат охорони ландшафтів. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди. Серія : Право.* 2014. Вип. 21. С. 90-95. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&_S21P03=FILE=&_S21STR=znpkhnpu_pravo_2014_21_15.

6. Статівка О. О. Правовий режим природно-заповідного фонду як складового елемента екологічної мережі України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 20 с.

Нормативно-правові акти:

Конвенція ООН про охорону біологічного різноманіття від 1992 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_030.

Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/para1581#n1581>.

Кодекс про адміністративні правопорушення України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/para313#n313>.

Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 10.06.1992. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

Про затвердження Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-%D0%BF#Text>.

Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2000. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1127-2000-%D0%BF>.

Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд : Постанова КМУ від 10.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022-%D0%BF#Text>.

Навчальне електронне видання

КОБЕЦЬКА Надія Романівна

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО УКРАЇНИ
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ЗАВДАННЯ**

**для підготовки до семінарських (практичних) занять
студентів денної форми навчання
ОП «Право» спеціальності 081: Право**

Видання в авторській редакції

Головний редактор – *Василь Головчак*
Комп'ютерна верстка – *Віра Яремко*

Підп. до друку 4.11.2022. Формат 60x84/8.
“Times New Roman”. Ум. друк. арк. 3,7.

Видавець
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
76018, м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери, 1,
тел. 75-13-08, e-mail: vdvcit@pnu.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7616 від 26.05.2022